

УДК 81'42 = 134.2

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ХУДОЖНІХ КОНЦЕПТІВ У ТЕКСТІ РОМАНУ Е. ФРЕЙРЕ "ІРЛАНДА"

Тетяна Олександрівна Редковська (м. Київ)
redkovskaya@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
іспанської та французької філології
Київського національного лінгвістичного університету
(Міністерство освіти і науки України)
01150, м. Київ, вул. В. Васильківська, 73

У статті розглядаються мовні, насамперед, лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману сучасної іспанської письменниці Еспідо Фрейре "Ірландія". У художньому тексті поетична картина світу пов'язана з авторською концептуальною картиною світу і відображає її у словесно-образній формі. Що стосується засобів вираження складових елементів поетичної картини світу, тобто художніх концептів, то вони репрезентуються в образній мовній формі згідно з естетичним баченням світу автора. Дослідження виконано у відповідності до когнітивно-дискурсивного підходу до мовних явищ, що стикається з проблемою концептуалізації та мовної репрезентації концептів. Спираючись на компонентний і концептуальний аналізи, проводиться як ономазіологічна інтерпретація від імені концепту до сукупності позначуваних ним значень, так і від одиниці змісту до мовної форми його вираження. Концепт може іменуватися у мові готовими лексемами та фразеологічними одиницями або вільними словосполученнями, реченнями і текстами. Однак, незважаючи на таке розмаїття мовних засобів, найчастіше репрезентація концепту пов'язана саме зі словом. За структурою в концепті вирізняють ядро й периферію, де перше складається зі словникових значень певної лексеми, а друга співвідноситься з особистим суб'єктивним досвідом, додатковими прагматичними складниками, з конотацією та асоціацією. В "Ірландії" найбільш розвинутою виявляється периферійна зона, що відповідає класичній будові художнього концепту, оскільки вона формується побічними оказіональними метафоризованими або метонімізованими смисловими атрибутами, ускладненими додатковими контекстуальними значеннями. Використані у романі індивідуально-авторські прийоми є оригінальними релятивними засобами, що репрезентують базові концепти, які представлені у тексті естетично обумовленою образною

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману Е. Фрейре "Ірландія" (Українською)
[Лексические способы выражения художественных концептов в тексте романа Э. Фрейре "Ирландия"

(На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

трансформацією лексичних одиниць, своєрідними новоутвореннями різного типу, незвичною текстовою парадигматикою і синтагматикою.

Ключові слова: когнітивний підхід, концепт, художній концепт, лексико-семантичне поле, репрезентація, узуальність, авторська індивідуальність.

**ЛЕКСИЧЕСКИЕ СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ
 КОНЦЕПТОВ В ТЕКСТЕ РОМАНА Э. ФРЕЙРЕ "ИРЛАНДА"**

Татьяна Александровна Редковская (г. Киев, Украина)
redkovskaya@gmail.com

кандидат филологических наук, доцент кафедры испанской и французской филологии
 Киевского национального лингвистического университета
 (Министерство образования и науки Украины)
 01150, г. Киев, ул. Б. Васильковская, 73

В статье рассматриваются языковые, прежде всего, лексические способы выражения художественных концептов в тексте романа современной испанской писательницы Эспидо Фрейре "Ирландия". В художественном тексте поэтическая картина мира связана с авторской концептуальной картиной мира и отображает ее в словесно-образной форме. Что касается способов выражения составных элементов поэтической картины мира, то есть художественных концептов, то они репрезентуются в образной языковой форме согласно с эстетическим восприятием мира автора. Исследование выполнено в соответствии с когнитивно-дискурсивным подходом к языковым явлениям, который соотносится с проблемой концептуализации и языковой репрезентации концептов. Опираясь на компонентный и концептуальный анализы, проводится как ономазиологическая интерпретация от имени концепта к совокупности означаемых им значений, так и от единицы смысла к языковой форме его выражения. Концепт может именоваться в языке готовыми лексемами и фразеологическими единицами или свободными словосочетаниями, предложениями и текстами. Однако, несмотря на такое разнообразие языковых способов, чаще всего репрезентация концепта связана именно со словом. По структуре в концепте выделяют ядро и периферию, где первое складывается из словарных значений определенной лексемы, а вторая соотносится с личностным субъективным опытом, дополнительными прагматическими составляющими, с коннотацией и ассоциацией. В "Ирландии" наиболее разветвленной является периферическая зона, что отвечает классическому строению художественного концепта, поскольку оно формируется побочными окказиональными метафоризированными или метонимизированными смысловыми атрибутами, осложненными дополнительными контекстуальными

(Problems of linguistic semantics)

Lexical means of representing literary concepts in Espido Freire's novel 'Irlanda' (in Ukrainian) [Leksychni zasoby vyrazhennja hudozhnih konceptiv u teksti romanu E. Frejre "Irlanda"]

© Redkovska T. O. [Redkovs'ka T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

значениями. *Использованные в романе индивидуально-авторские приемы – это оригинальные релятивные способы, которые репрезентуют базовые концепты, и выражаются в тексте эстетически обусловленной образной трансформацией лексических единиц, своеобразными новообразованиями разного типа, необычной текстовой парадигматикой и синтагматикой.*

Ключевые слова: когнитивный подход, концепт, художественный концепт, лексико-семантическое поле, репрезентация, узуальность, авторская индивидуальность.

LEXICAL MEANS OF REPRESENTING LITERARY CONCEPTS IN ESPIDO FREIRE'S NOVEL 'IRLANDA'

Tetyana O. Redkovska (Kyiv, Ukraine)
redkovskaya@gmail.com

PhD in Philology, Associate Professor, Department of Spanish and French Philology, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73 Velyka Vasylkivska str., Kyiv, Ukraine, 03680

The article discusses linguistic, primarily lexical, means of representing literary concepts in the novel 'Irlanda' by contemporary Spanish writer Espido Freire. In a literary text, a poetic picture of the world is linked to the author's conceptual picture of the world and renders the latter through verbal imagery. As for the means of representing the constituents of the poetic picture of the world, that is literary concepts, they are rendered through figurative language based on the author's aesthetic perception of the world. The study draws on the principles of cognitive and discursive approach to linguistic phenomena, which is associated with the problem of conceptualization and linguistic representation of concepts. Based on component and conceptual analysis, the paper offers an onomasiological interpretation both from the concept's name to the assembly of the meanings it signifies, as well as from the unit of meaning to the linguistic means of its representation. In a language, a concept can be rendered through certain lexemes and phraseological units, as well as through free collocations, sentences, and texts. However, despite such a variety of linguistic means, most often a concept is represented by an individual word. Structurally, a concept consists of a nucleus and periphery, the former being a set of dictionary meanings of a lexeme, the latter relating to a subjective experience of an individual, extra pragmatic components, connotation and association. A peripheral zone is a most elaborate one in 'Irlanda', which corresponds to the classic structure of a literary concept as it is formed by occasional, metaphorised or

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману Е. Фрейре "Ірланда" (Українською)
[Лексические способы выражения художественных концептов в тексте романа Э. Фрейре "Ирланда"

(На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

metonymised, by-side semantic attributes, complicated by additional contextual meanings. The individual strategies employed by the author in her text are original relative methods that represent basic concepts and are expressed in the text through an aesthetically determined image transformation of lexical items, idiosyncratic coinages of various types, unconventional text paradigmatics and syntagmatics.

Key words: cognitive approach, concept, literary concept, lexical and semantic field, representation, usuality, author's individuality.

Вступ

Розглянута у статті проблематика виконується у руслі когнітивної лінгвістики, має також антропоцентричну спрямованість, тобто передбачає дослідження мовних явищ у безпосередній залежності від людського фактору.

Складність і багатоплановість одиниць досліджуваної парадигми визначає підхід до вивчення мовного матеріалу, який включає використання насамперед польової структури. Такий підхід забезпечує виявлення достовірних даних для моделювання концептуальної області, вираженої у мові шляхом певного лексико-семантичного поля.

Актуальність теми дослідження визначається його відповідністю когнітивно-дискурсивному підходу до вивчення мовних явищ, пріоритетному у сучасному мовознавстві, а також науковим інтересом до проблеми концептуалізації і мовної репрезентації концептів.

Метою дослідження є встановлення засобів мовного та мовленнєвого втілення базових концептів у романі Еспідо Фрейре "Ірланда".

Завданням дослідження є визначення специфіки художнього концепту порівняно з концептами, що вивчаються в ракурсі різних дослідницьких підходів та описання методів репрезентації художніх концептів, вербалізованих у романі Еспідо Фрейре.

Об'єктом дослідження є художні концепти, притаманні ідіостилію сучасної іспанської письменниці Еспідо Фрейре.

Предметом дослідження виступають лексичні засоби вираження базових художніх концептів у тексті роману "Ірланда".

Матеріалом дослідження слугує художній текст роману "Ірланда" Еспідо Фрейре.

Методологічна основа статті спирається на компонентний або семантико-когнітивний аналіз, що отримує ономаціологічну інтерпретацію та спрямовує дослідження від імені концепту до сукупності позначуваних ним значень, та концептуальний аналіз, спрямований від одиниці змісту до мовної

(Problems of linguistic semantics)

Lexical means of representing literary concepts in Espido Freire's novel 'Irlanda' (in Ukrainian) [Leksychni zasoby vyrazhennja hudozhnih konceptiv u teksti romanu E. Frejre "Irlanda"]

© Redkovska T. O. [Redkovs'ka T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

форми його вираження. Релевантним також є метод дефініційного аналізу. Лексикографічні дефініції слугують тим матеріалом, що необхідний для аналізу лексичних груп у межах визначеного ряду семантичних компонентів.

Наукова новизна дослідження визначається застосуванням когнітивно-дискурсивних методик аналізу, що дозволяють розкрити особливості мовної і дискурсивної репрезентації художніх концептів у тексті роману "Ірландя".

Основний зміст

Термін "концепт" почав активно вживатися у мовознавчих студіях на початку 90-х років минулого століття. Переосмислення традиційного логічного змісту поняття було пов'язане насамперед зі зміною наукової теорії / концепції гуманітарного знання із системно-структурної на функціональну, антропоцентричну, яка переорієнтувала дослідницький інтерес лінгвістів з іманентної структури мови на умови її актуалізації у дискурсі.

Під концептом зазвичай розуміється сукупність усіх поняттєвих смислів, а також оцінних, образних й емотивних асоціацій, які народжуються при свідомому чи несвідомому використанні, сприйнятті й інтерпретації певної мовної форми, яка найчастіше презентується словом. Основною функцією концепту є функція заміщення не тільки основних значень слова, але й усіх його можливих варіантів і відтінків вживання. В концепті сконцентрований багатовіковий досвід, культура та ідеологія кожного народу, які синтезуються і відбиваються в мові і мовленні її носіїв.

Будь-який концепт може отримати найменування у мові як готовими лексемами та фразеологізмами, так і вільними словосполученнями, структурними та позиційними схемами речень, які відносяться до синтаксичних концептів, текстами та сукупностями текстів. Проте, найчастіше репрезентація концепту у мові пов'язана зі словом.

План вираження концепту представлений цілим рядом мовних реалізацій, що утворюють відповідну лексико-семантичну парадигму, а план змісту залучає спільні для всіх його мовних реалізацій семантичні ознаки, що "скріплюють" лексико-семантичну парадигму та утворюють його поняттєву або прототипічну основу.

Більшість дослідників виходить із того, що структурно в концепті слушно виділяти ядро й периферію. Ядро складається зі словникових значень певної лексеми, яка є іменем концепту, тоді як периферія співвідноситься з суб'єктивним досвідом, різноманітними прагматичними складниками цієї ядерної лексеми, з конотацією та асоціацією. Досліджуючи можливу структуру

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману Е. Фрейре "Ірландя" (Українською)
[Лексические способы выражения художественных концептов в тексте романа Э. Фрейре "Ирландя"]

(На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

художніх концептів, В. А. Маслова запропонувала виділяти такі три її складові, як ядро (когнітивно-пропозиціональну структуру концепту), навколоядерну зону (інші лексичні репрезентації концепту, його синоніми тощо), периферію (асоціативно-образні репрезентації). Ядро й навколоядерна зона переважно репрезентують універсальні та загальнонаціональні знання, а периферія – індивідуальні [8, с. 30–31].

Виходячи з проведеного аналізу базових художніх концептів у романі Еспідо Фрейре "Ірландя", напр., "смерть" і "життя", можна стверджувати, що найбільш розгалуженою виявляється саме периферійна зона. Ядерні центри цих двох вербально виражених художніх концептів безпосередньо стикуються з поняттями, вираженими даними словами, і відповідають словниковим значенням у тлумачних словниках, тобто ядром концепту "la muerte" є такі смислові атрибути, як *припинення й забуття*; навпаки, концепт "la vida" сполучається з *рухом, тривалістю, плином часу*. Смислові атрибути, що формують центральну зону ядра, використовуються для виконання функцій поля й найбільш конкретно передають зміст концепту ("la muerte": *nada, murió, dejo, no esté, inmovilidad, dejar de latir, pudrir, enterrado, etc.*; "la vida": *crecer, había vivido, abandonar la cama, caminar, tiempo, reloj, trepar a los árboles, animación, diversión, aventuras, etc.*).

Дистанційовані від ядра елементи розташовуються на периферії поля. Периферія в художньому контексті формується побічними оказіональними метафорізованими або метонімізованими смисловими атрибутами, що ускладнюються додатковими смислами й функціями. Зазвичай, позаядерні компоненти чисельно переважають центральні: завдяки лексичному багатству периферійної зони відбувається якісне і кількісне розширення поля. Так, у романі "Ірландя" до художнього концепту "la muerte" додаються такі смислові атрибути, як *"silencio", "serenidad", "fantasmas", "sombros", "tortuga", "almohada", "torre", etc.*, деякі з котрих можливо досягнути лише через складні асоціативні зв'язки, що породжує контекст. Схожа картина вибудовується на периферії концепту "la vida", де замість узуальних семантичних атрибутів вживаються парадоксальні, майже оксиморонні, лексичні одиниці та розгорнуті синтаксичні структури, що наближують "життя" до "смерті": *"vivió por siempre", "correr entre las tumbas", "vida pacífica y retirada", "... y los colores, los olores y el ruido me golpearon, y me hicieron saber, como con un zarpazo brutal, que yo seguía viva", "... y nada me estropeó la satisfacción de ver roto el hermoso cuerpo de Irlanda"* [9, с. 174].

(Problems of linguistic semantics)

Lexical means of representing literary concepts in Espido Freire's novel 'Irlanda' (in Ukrainian) [Leksychni zasoby vyrazhennja hudozhnih konceptiv u teksti romanu E. Frejre "Irlanda"]

© Redkovska T. O. [Redkovs'ka T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Виконані в межах когнітивного підходу сучасні лінгвістичні та лінгвопоетичні дослідження [1; 2; 3; 4; 5; 7; 8] зосереджені на визначенні закономірностей концептуалізації і категоризації світу у літературному творі, на ідентифікації принципів реконструкції світосприйняття письменника й експлікації концептуального змісту його творів.

Актуальним вбачається дослідження концептів авторської художньої системи, які представляють індивідуально-авторську картину світу в художньому творі з естетичними домінантами іспанської письменниці Еспідо Фрейре.

У художньому тексті поетична картина світу пов'язана з авторською концептуальною картиною світу і відображає її у словесно-образній формі. Що стосується засобів вираження складових елементів поетичної картини світу, тобто художніх концептів, то вони репрезентуються в образній мовній формі у відповідності до естетичного бачення світу автора. При цьому особливу роль виконують саме лексичні засоби, адже вони слугують основною формою вираження художнього образу. Традиційно у художньому концепті виділяють образний, символічний, асоціативний, предметний, понятійний та оцінний компоненти. Визначаючи художній концепт, дослідники наголошують на діалектичному зв'язку узуального та індивідуального, що характерний для форм вираження художніх концептів у творчості автора. До стилістично узуальних засобів текстової репрезентації художніх концептів можна віднести так звані белетризми, які включають традиційний набір риторичних тропів і фігур. Наприклад, у романі "Ірланда" часто протиставляються парні концепти, пов'язані з життям і смертю, здоров'ям і хворобою, красою / вродою і виродливістю / потворністю; владою і покірливістю, компанійством і самотністю, пам'яттю / спогадами і забуттям, що часто напряду антонімами або опосередковано відповідними асоціативними корелятами репрезентуються антитезою :

"Porque si él muriera yo me curaría"; "De modo que si él enfermara, yo me curaría" [9, с. 16] "Ella había recibido todo. Era guapa y elegante; la rodeaban dinero y amigas, una madre joven y alegre y hasta un hermano. Y yo no tenía nada, nada más que una hermana a la que no le gustaba quedarse en el cementerio ... [9, с. 83].

"Le gusta dominar. Dile que es sólo tu prima y no le dejes adquirir poder sobre ti. Prometí mostrarme amistosa y que nadie me avasallaría..." [9, с. 60]. "Harán lo que yo diga. Siempre hacen lo que yo diga" [9, с. 61].

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману Е. Фрейре "Ірланда" (Українською)
[Лексические способы выражения художественных концептов в тексте романа Э. Фрейре "Ирланда"

(На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

"No se separaban de Irlanda, y formaban una extraña corte adulatora y servil" [9, c. 63]. "A partir de entonces, cuando no soportaba cuchicheos de la casa..., salía a los campos..." [9, c. 63]. "Prefería el abandono y la soledad... a adentrarme en el campo de atracción de Irlanda, del cual nadie parecía a salvo ..." [9, c. 107].

Навпаки, говорячи про індивідуально-авторські прийоми, маються на увазі оригінальні релятивні засоби, що репрезентують ці концепти, а саме естетично обумовлена образна трансформація лексичних одиниць, своєрідні новоутворення різного типу, незвична текстова парадигматика і синтагматика і т. д. Ілюстрацією до вищесказаного може слугувати лексема "черепашка", яка неодноразово повторюючись у різному художньому контексті, створює складний метонімічно-метафоричний образ "кошмару", "примари", "жаху" і "смерті", що переслідує головну героїню Наталію:

"Cerré los ojos y traté de no pensar en la tortuga. No era la primera vez que me seguía ... [9, c. 47].

"La tortuga me seguía, y yo corría sin mirar hacia atrás, mientras evitaba por todos los medios que me alcanzara, a ciegas, sin saber si aún continuaba a mi espalda o no, o si había vivido esa pesadilla o por el contrario, era el primer sueño y debía despertar y vivir todo de nuevo hasta el infinito. Algún día me cansaría de correr y la tortuga me alcanzaría" [9, c. 65].

"Y la tortuga regresó. Yo corría en la fosa y la tortuga me perseguía, pero esta vez la veía de frente y su rostro arrugado de serpiente vieja abría y cerraba la boca ante mí. Desperté casi gritando, y me llevó un tiempo recordar que habían pasado muchos años, y que yo había matado a esta tortuga" [9, c. 129].

В. А. Маслова, визначаючи художній концепт, вказує, що «по-перше, в основі зв'язку його лежить асоціація; по-друге, художній концепт включає в себе не лише потенцію до розкриття образів, а й різноманітні емотивні смисли; по-третє, художній концепт тяжіє до образів і включає в себе їх». Дослідниця вважає, що художні концепти «індивідуальні, особистісні, розмиті і психологічно більш складні; це комплекс понять, уявлень, почуттів, емоцій, іноді навіть вольових проявів, що виникають на основі художньої асоціативності» [6, с. 34–35]. «Індивідуальність» художніх концептів лежить у двох площинах: насамперед, це індивідуально-авторське світобачення письменника, а потім, це індивідуально-емоційне тлумачення читача.

У сучасних лінгвокогнітивних дослідженнях існує декілька підходів концептуального аналізу художнього тексту, спрямованих на визначення

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

художніх концептів. Засоби прояву художніх концептів залежать від типів указаних концептів. З огляду на комунікативний підхід до художнього тексту концепти диференціюються за різними чинниками: за естетичною значимістю у художньому тексті виділяються концепти-локативи (напр., *"la cama vacía"*, *"el reloj parado"* і також ключові концепти (у даному разі мова йдеться про "смерть"), які несуть в собі ідейний зміст твору; за засобами вираження розрізняються однослівні або лексеми (*"venganza"*, *"tristeza"*, *"felicidad"*), багатослівні або словосполучення різного типу (*"para compensar su abandono"*, *"la lápida de Irlanda"*, *"corazón como una piedra hueca en el pecho"*, *"los fantasmas habían quedado atrás"*) та текстові художні концепти (*"Me llené de sollozos hipócritas y nada me estropeó la safisfacción de ver roto el hermoso cuerpo de Irlanda"* [9, с. 174]; *"Allí enterramos su recuerdo y sus ojos fríos, y allí vivió por siempre, sin regresar jamás, sin visitarme en sueños, atrapada por la ronda laberíntica que yo había tejido durante tanto tiempo para ella, con tanto cuidado, con tanto cariño, con los espíritus nuevos de mis noches"* [9, с. 179]); за ступенем оригінальності поділяються на узуальні або типові та індивідуально-авторські або оказіональні і, наостанок, за структурою існують окремі художні концепти, концептуальні пари, побудовані за принципом опозиції, і концептуальні структури та гіперструктури, що мають узагальнюючу організаційну функцію.

Однак, не зважаючи на розмаїття мовних форм, саме слово являється основною формою репрезентації художніх концептів-локативів, і може слугувати найменуванням художнього концепту-архетипу, якщо він співвідноситься з ключовим словом, часто винесеним у заголовок твору. Такі слова-заголовки не тільки називають концепти, а й дають ключ до їхньої інтерпретації шляхом багатоаспектної конкретизації в лексичній структурі цілих творів. Власні імена "Ірланда" в назві роману Е. Фрейре та його головної героїні "Наталія" етимологічно походять відповідно від "білий", "земля вічних снігів", що більше ототожнюється зі "смертю", і "народження, тобто життя", і символічно репрезентують складне та суперечливе переплетіння базових художніх концептів роману.

Висновки

Таким чином, поряд зі словом як основною мовною одиницею іншими засобами репрезентації художніх концептів можуть бути словосполучення і окремі висловлення. Ці лексичні мікроструктури сприяють формуванню гіперконцептів або концептів-архетипів цілого твору. У свою чергу концепти-

---

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману Е. Фрейре "Ірланда" (Українською)
[Лексические способы выражения художественных концептов в тексте романа Э. Фрейре "Ирландия"]

(На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

локативи спроможні формуватися на основі слів і словосполучень, яким притаманна відносна образна автономія, з метою створення окремих закінчених образів у свідомості читача.

Репрезентувати художні концепти спроможні також вертикальні лексичні польові структури або текстові парадигми, що являють собою сукупність лексичних одиниць, концептуально об'єднаних на основі якогось спільного елемента, як зовнішнього позамовного, так і внутрішнього мовного. Важливим засобом репрезентації художніх концептів є вербалізовані у тексті асоціативно-змістові поля. Зв'язуючи слова різних частин мови, ці поля співвідносяться з окремими елементами образної будови твору. Асоціативно-змістові поля об'єднують мовні одиниці парадигматично і синтагматично та співвідносяться з одним концептом.

Зв'язок різних художніх концептів формує концептуальну структуру тексту, яка визначається закономірностями його лексичної організації та асоціативним розгортанням. У репрезентації художніх концептів відбиваються узуальні зв'язки лексичних засобів і також текстові, обумовлені як поетичною картиною світу автора, так і його творчим задумом.

Подальше вивчення механізму формування художніх концептів, типів та форм їхньої репрезентації представляється перспективним у когнітивній поетиці і комунікативній стилістиці художнього тексту.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Нина Давыдовна Арутюнова. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
2. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / Анна Вежбицкая ; [пер. с англ. А. Д. Шмелева ; под ред. Т. В. Булыгиной]. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 780 с.
3. Воробйова О. П. Концептологія в Україні: Здобутки, проблеми, прорахунки / Ольга Петрівна Воробйова // Вісник КНЛУ. – 2011. – Т. 14, № 2. – С. 53–64.
4. Карасик В. И. Ценностная картина мира: межкультурный аспект / В. И. Карасик // XIII Междунар. симп. по психолингвистике и теории коммуникации [“Языковое сознание: содержание и функционирование”], (г. Москва, 2000) / под ред. Е. Ф. Тарасова. – М. : РАН ИЯ, 2000. – С. 106–107.
5. Кубрякова Е. С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука / Елена Самуиловна Кубрякова // ВЯ. – 1994. – № 4. – С. 34–46.

(Problems of linguistic semantics)

Lexical means of representing literary concepts in Espido Freire's novel 'Irlanda' (in Ukrainian) [Leksychni zasoby vyrazhennja hudozhnih konceptiv u teksti romanu E. Frejre "Irlanda"]

© Redkovska T. O. [Redkovs'ka T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

6. *Маслова В. А.* Поэт и культура : концептосфера Марины Цветаевой : [учеб. пособие] / Валентина Авраамовна Маслова. – М. : Флинта, 2004. – 256 с.
7. *Никонова В. Г.* Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра : поетико-когнітивний аналіз : дис. ... докт. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Віра Григорівна Ніконова. – К., 2008. – 558 с.
8. *Степанов Ю. С.* Концепты. Тонкая пленка цивилизации / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Языки русской культуры, 2007. – 248 с.

Джерельна база

9. *Freire Espido.* Irlanda / Espido Freire. – Barcelona : Planeta Editorial, 2012. – 179 p.

References

1. Arutyunova N. D. *Yazyk i mir cheloveka* [The language and world of the human]. Moscow, Yazyki russkoy kultury, 1999. 896 p. (In Rus.).
2. Vezhbitskaya A. *Semanticheskiye universalii i opisaniye yazykov* [Semantic universals and description of languages]. Moscow, Yazyki russkoy kultury, 1999. 780 p. (In Rus.).
3. Vorobyova O. P. *Kontseptolohiya v Ukrayini: Zdobutky, problemy, prorahunky* [Concept studies in Ukraine: Achievements, problems, miscalculations]. "Visnyk KNLU" [Bulletin of KNLU]. Kyiv, 2011, vol.14, no.2, pp.53-64. (In Ukr.).
4. Karasik V. I. *Tsennostnaya kartina mira: mezhkulturniy aspekt* [Value based picture of the world: intercultural aspect]. "Yazykovoye soznaniye: sodержaniye i funktsionirovaniye. XIII Mezhdunarodniy simpozium po psiholingvistike i teorii kommunikatsii: Tezisy dokladov" [Language awareness: contents and functioning. 13th International symposium on psycholinguistics and theory of communication: Conference abstracts]. Moscow, RAS, the Institute of Linguistics, 2000, pp. 106-107. (In Rus.).
5. Kubryakova E. S. *Nachalniye etapy stanovleniya kognitivizma: lingvistika, psihologiya, kognitivnaya nauka* [The initial stages of cognitive studies: linguistics, psychology, cognitive science]. "Vorposy Yazykoznaninya" [Issues of linguistics], 1994, no.4, pp. 34-46. (In Rus.).
6. Maslova V. A. *Poet i kultura: kontseptosfera Mariny Tsvetayevoy* [Poet and culture: concept sphere of Marina Tsvetayeva]. Moscow, Flinta 2004. 256 p. (In Rus.).
7. Nikonova V. H. *Kontseptualniy prostir trahichnoho v pyesah Shekspira: poetyko-kohnityvniy analiz.* Diss. dokt. filol. Nauk [Concept space of the tragic in Shakespeare's plays: poetic cognitive analysis. Doct. philol. sci. diss.]. K., 2008. 558 p. (In Ukr.).
8. Stepanov Yu.S. *Kontsepty. Tonkaya plenka tsivilizatsii* [Concepts. Thin film of civilization]. Moscow, Yazyki russkoy kultury, 2007. 248 p. (In Rus.).
9. Freire Espido. *Irlanda.* Barcelona, Planeta Editorial, 2012. 179 p.

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману Е. Фрейре "Ірландія" (Українською)
[Лексические способы выражения художественных концептов в тексте романа Э. Фрейре "Ирландия"

(На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])